Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

CUPRINS

TITLUL I. NOŢIUNI INTRODUCTIVE ÎN MATERIA DREPTULUI PENAL **1**

Preliminarii **1**

Capitolul I. Aspecte generale de bază privind dreptul penal **2**

Secţiunea 1. Noţiunea/definiţia dreptului penal şi instituţiile fundamentale ale dreptului penal *2*

§1. Noţiunea/definiţia dreptului penal 2

§2. Instituţiile fundamentale ale dreptului penal 4

Secţiunea a 2-a. Caracterele dreptului penal *5*

Secţiunea a 3-a. Necesitatea, scopul, rolul, sarcinile şi funcţiile dreptului penal *12*

§1. Necesitatea dreptului penal 12

§2. Scopul dreptului penal 13

§3. Rolul şi sarcinile dreptului penal 14

§4. Funcţiile dreptului penal 15

Capitolul al II-lea. Izvoarele dreptului penal **20**

Secţiunea 1. Conceptul de izvor de drept (izvor al dreptului penal); generalităţi; tipuri (categorii) de izvoare ale dreptului penal *20*

Secţiunea a 2-a. Izvoarele propriu-zise (principale, cu efecte depline) ale dreptului penal: (anumite tipuri de) acte normative – legea organică şi ordonanţele de urgenţă ale Guvernului; situaţia documentelor internaţionale de interes în materie penală (şi a jurisprudenţei subsecvente) *22*

§1. Legea – izvor al dreptului penal 22

§2. Ordonanţa de urgenţă a Guvernului – izvor al dreptului penal 25

§3. Documentele internaţionale – izvor al dreptului penal 26

Secţiunea a 3-a. Izvoarele adiacente (cu efecte parţiale) ale dreptului penal: decretul prezidenţial de graţiere (individuală) şi jurisprudenţa obligatorie a Curţii Constituţionale a României şi a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie *27*

§1. Decretul prezidenţial de graţiere (individuală) – izvor al dreptului penal 27

§2. Jurisprudenţa obligatorie a Curţii Constituţionale a României – izvor al dreptului penal 28

§3. Jurisprudenţa obligatorie a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – izvor al dreptului penal 32

Secţiunea a 4-a. Problema jurisprudenţei obligatorii a unor organisme jurisdicţionale internaţionale/supranaţionale ca izvor al dreptului penal (român) *36*

Secţiunea a 5-a. Extrase de jurisprudenţă obligatorie privind izvoarele dreptului penal *41*

Capitolul al III-lea. Principiile fundamentale ale dreptului penal **54**

Secţiunea 1. Aspecte generale referitoare la conceptul şi sfera principiilor fundamentale de drept penal *54*

Secţiunea a 2-a. Principiul fundamental al legalităţii incriminării *57*

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Secţiunea a 3-a. Principiul fundamental al incriminării doar a faptelor care prezintă un anumit grad de pericol social ____ *61*
Secţiunea a 4-a. Principiul fundamental potrivit căruia infracţiunea este unicul temei al răspunderii penale ____ *65*
Secţiunea a 5-a. Principiul fundamental al caracterului personal al răspunderii penale ____ *66*
Secţiunea a 6-a. Principiul fundamental al legalităţii sancţiunilor de drept penal ____ *68*
Secţiunea a 7-a. Principiul fundamental al individualizării sancţiunilor de drept penal ____ *72*

Capitolul al IV-lea. Norma penală, raportul juridic penal şi legea penală ____ 75
Secţiunea 1. Particularităţile normei juridice penale ____ *75*
§1. Structura internă a normelor juridice penale ____ 75
§2. Clasificarea normelor juridice penale ____ 80
Secţiunea a 2-a. Raportul juridic penal ____ *98*
§1. Conceptul de raport juridic penal. Controversa privind caracterul unic sau plural al raportului juridic penal ____ 98
§2. Raportul juridic penal de conformare/cooperare (preceptiv) ____ 103
§3. Raportul juridic penal de conflict/contradicţie/constrângere (punitiv) ____ 107
Secţiunea a 3-a. Legea penală ____ *117*
§1. Lege penală generală, lege penală specială, lege extrapenală conţinând şi unele dispoziţii penale ____ 118
§2. Lege penală permanentă, lege penală temporară ____ 121
Materiale auxiliare de lucru în studiul noţiunilor introductive în dreptul penal ____ *124*

TITLUL AL II-LEA. APLICAREA LEGII PENALE ____ 136

Preliminarii ____ 136

Capitolul I. Aplicarea legii penale în timp ____ 138
Secţiunea 1. Aspecte introductive şi clarificări terminologice ____ *138*
Secţiunea a 2-a. Principiul aplicării active a legii penale ____ *143*
§1. Activitatea legii penale – principiu de bază în materia aplicării legii penale în timp ____ 143
§2. Analiza principiului aplicării active a legii penale ____ 145
Secţiunea a 3-a. Aplicarea temporală a dezincriminării (abolitio criminis) ____ *154*
§1. Conceptul de *dezincriminare*; delimitare faţă de noţiunea de *lege penală mai favorabilă*; modalităţi de determinare a intervenţiei dezincriminării ____ 154
§2. Consecinţele dezincriminării ____ 161
§3. Probleme speciale în materia dezincriminării – abordare selectivă ____ 165
Secţiunea a 4-a. Aplicarea legii penale mai favorabile (principiul mitior lex*)* ____ *169*
§1. Conceptul de lege penală mai favorabilă ____ 169
§2. Aplicarea legii penale mai favorabile anterior momentului judecării definitive a unor cauze ____ 171
§3. Aplicarea legii penale mai favorabile ulterior momentului judecării definitive a unor cauze ____ 184

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Secţiunea a 5-a. Aplicarea legii penale temporare ____ *193*
§1. Conceptul de lege penală temporară şi rolul acesteia ____ 193
§2. Aplicarea legii penale temporare ____ 195
Secţiunea a 6-a. Extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia aplicării în timp a legii penale române ____ *198*

Capitolul al II-lea. Aplicarea legii penale în spaţiu ____ 228
Secţiunea 1. Aspecte introductive (cadru general) ____ *228*
Secţiunea a 2-a. Teritorialitatea legii penale (principiul de bază în materia aplicării legii penale în spaţiu) ____ *230*
§1. Teritorialitatea legii penale – principiu de bază în materia aplicării legii penale în spaţiu ____ 230
§2. Analiza principiului teritorialităţii ____ 232
§3. Excepţii de la aplicarea teritorială a legii penale române ____ 237
§4. Probleme speciale în materia teritorialităţii legii penale române – abordare selectivă ____ 242
Secţiunea a 3-a. Principiul personalităţii legii penale române ____ *246*
§1. Principiul personalităţii legii penale române – principiu complementar în materia aplicării legii penale în spaţiu ____ 246
§2. Analiza principiului personalităţii legii penale române ____ 247
§3. Probleme speciale în materia personalităţii legii penale române – abordare selectivă ____ 256
Secţiunea a 4-a. Principiul realităţii legii penale române ____ *260*
§1. Principiul realităţii legii penale române – principiu complementar în materia aplicării legii penale în spaţiu ____ 260
§2. Analiza principiului realităţii legii penale ____ 262
§3. Probleme speciale în materia realităţii legii penale române – abordare selectivă ____ 270
Secţiunea a 5-a. Principiul universalităţii legii penale române ____ *273*
§1. Principiul universalităţii legii penale române – principiu complementar în materia aplicării legii penale în spaţiu ____ 273
§2. Analiza principiului universalităţii legii penale ____ 276
§3. Probleme speciale în materia universalităţii legii penale române – abordare selectivă ____ 284
Secţiunea a 6-a. Generalităţi cu privire la instituţia extrădării ____ *288*
Secţiunea a 7-a. Extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia aplicării legii penale române în spaţiu ____ *292*
Materiale auxiliare de lucru în studiul aplicării legii penale în timp şi în spaţiu ____ *294*

TITLUL AL III-LEA. INFRACŢIUNEA ____ 307

Capitolul I. Definiţia şi trăsăturile esenţiale ale infracţiunii ____ 307
Secţiunea 1. Scurte consideraţii introductive privind infracţiunea ____ *307*
Secţiunea a 2-a. Definiţia şi trăsăturile esenţiale ale infracţiunii ____ *310*
§1. Definiţia infracţiunii. Succintă privire retrospectivă (evolutivă) ____ 310
§2. Tipicitatea ____ 314

Libris.RO
Respect pe

§3. Trăsăturile esenţiale inovatoare ale infracţiunii: caracterul nejustificat şi caracterul imputabil ____ 321
3.1. Preliminarii ____ 321
3.2. Caracterul nejustificat al faptei – trăsătură esenţială a infracţiunii ____ 322
3.3. Caracterul imputabil al faptei – trăsătură esenţială a infracţiunii ____ 323
§4. Infracţiunea – unicul temei al răspunderii penale ____ 325
Materiale auxiliare de lucru în studiul definiţiei şi trăsăturilor esenţiale ale infracţiunii ____ 328

Capitolul al II-lea. Cauzele care exclud infracţiunea ____ 332
Secţiunea 1. Preliminarii ____ 332
§1. Tipuri de cauze care produc efecte extinctive asupra instituţiilor penale fundamentale ____ 332
§2. Clasificarea cauzelor care exclud infracţiunea ____ 337
Secţiunea a 2-a. Cauzele justificative ____ 344
§1. Generalităţi ____ 344
§2. Legitima apărare ____ 349
2.1. Preliminarii ____ 349
2.2. Legitima apărare propriu-zisă – condiţii de existenţă ____ 350
2.3. Prezumţia de legitimă apărare ____ 367
2.4. Probleme speciale în materia legitimei apărări – abordare selectivă ____ 371
§3. Starea de necesitate ____ 374
3.1. Preliminarii ____ 374
3.2. Condiţii de existenţă ____ 376
3.3. Probleme speciale în materia stării de necesitate – abordare selectivă ____ 392
§4. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligaţii ____ 393
4.1. Preliminarii ____ 393
4.2. Exercitarea unui drept ____ 394
4.3. Îndeplinirea unei obligaţii impuse de lege ____ 397
4.4. Îndeplinirea unei obligaţii impuse de autoritatea competentă ____ 398
§5. Consimţământul persoanei vătămate ____ 401
5.1. Preliminarii ____ 401
5.2. Condiţii de existenţă ____ 401
5.3. Consimţământul persoanei vătămate – instituţie cu multiple naturi juridice ____ 407
§6. Probleme speciale în materia cauzelor justificative – abordare selectivă ____ 408
6.1. Cauze justificative speciale ____ 408
6.2. Delimitări între unele cauze justificative generale ____ 409
6.3. Concursul cauzelor justificative ____ 413
Materiale auxiliare de lucru în studiul cauzelor justificative ____ 415
Secţiunea a 3-a. Cauzele de neimputabilitate ____ 425
§1. Generalităţi ____ 425
§2. Raportul dintre imputabilitate şi vinovăţie ____ 431
§3. Clasificări ale cauzelor de neimputabilitate ____ 434
§4. Minoritatea făptuitorului ____ 439
4.1. Preliminarii ____ 439
4.2. Condiţii de existenţă ____ 440
4.3. Consecinţele reţinerii minorităţii făptuitorului ____ 445

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

4.4. Probleme speciale în materia stării de minoritate – abordare selectivă 445
§5. Iresponsabilitatea 447
5.1. Preliminarii 447
5.2. Condiţii de existenţă 448
5.3. Consecinţele reţinerii stării de iresponsabilitate 452
§6. Intoxicaţia 453
6.1. Preliminarii 453
6.2. Condiţii de existenţă 453
6.3. Intoxicaţia – instituţie cu multiple naturi juridice 457
6.4. Consecinţele cauzei de neimputabilitate reprezentate de intoxicaţie 458
§7. Cazul fortuit 459
7.1. Preliminarii 459
7.2. Condiţii de existenţă 459
7.3. Consecinţele reţinerii cazului fortuit 465
§8. Constrângerea fizică 465
8.1. Preliminarii 465
8.2. Condiţii de existenţă 466
8.3. Consecinţele reţinerii constrângerii fizice 470
§9. Constrângerea morală 470
9.1. Preliminarii 470
9.2. Condiţii de existenţă 471
9.3. Consecinţele reţinerii constrângerii morale 476
§10. Excesul neimputabil de legitimă apărare/de stare de necesitate 476
§11. Eroarea 479
11.1. Preliminarii; clasificări ale erorii 479
11.2. Eroarea – analiza dispoziţiilor art. 30 CP 483
11.3. Consecinţele cauzei de neimputabilitate reprezentate de eroare 490
§12. Probleme speciale în materia cauzelor de neimputabilitate – abordare selectivă 491
12.1. Cauze de neimputabilitate speciale 491
12.2. Delimitări între unele cauze generale de neimputabilitate 492
12.3. Concursul cauzelor de neimputabilitate 494
Secţiunea a 4-a. Unele probleme speciale comune în materia cauzelor justificative şi a cauzelor de neimputabilitate *495*
§1. Despre compatibilitatea unor cauze de excludere a infracţiunii în ipoteza subiectul activ persoană juridică 495
§2. Concursul dintre cauzele justificative şi cauzele de neimputabilitate 496
§3. *Actio libera in causa* 497
Materiale auxiliare de lucru în studiul cauzelor de neimputabilitate *499*

Capitolul al III-lea. Conţinutul infracţiunii 508
Secţiunea 1. Aspecte generale privitoare la conceptul de conţinut al infracţiunii; tipuri, clasificări *508*
Secţiunea a 2-a. Condiţiile preexistente ale infracţiunii *515*
§1. Obiectul infracţiunii 515
§2. Subiecţii infracţiunii 521
2.1. Subiectul activ al infracţiunii 522
2.2. Subiectul pasiv al infracţiunii 532

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Secţiunea a 3-a. Conţinutul constitutiv al infracţiunii _____ *536*
§1. Latura obiectivă a infracţiunii _____ 537
1.1. Elementul material _____ 538
1.2. Urmarea imediată a infracţiunii (urmarea socialmente periculoasă) _____ 551
1.3. Raportul de cauzalitate/legătura de cauzalitate (*nexum* cauzal) _____ 558
1.4. Elemente suplimentare ale laturii obiective a infracţiunii privind locul, timpul, modul sau mijloacele de săvârşire, condiţiile speciale impuse subiecţilor _____ 569
§2. Latura subiectivă a infracţiunii _____ 571
2.1. Aspecte generale în legătură cu vinovăţia penală _____ 571
2.2. Intenţia _____ 577
2.3. Culpa _____ 585
2.4. Intenţia depăşită (*praeterintenţia*) _____ 591
2.5. Elemente suplimentare ale laturii subiective a infracţiunii, privind mobilul sau scopul săvârşirii infracţiunii _____ 598
Secţiunea a 4-a. Clasificări ale infracţiunii _____ *600*
Secţiunea a 5-a. Unele extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia conţinutului infracţiunii _____ *610*
Materiale auxiliare de lucru în studiul conţinutului infracţiunii _____ *619*

Capitolul al IV-lea. Formele infracţiunii intenţionate după fazele de desfăşurare a activităţii infracţionale _____ 632
Secţiunea 1. Consideraţii introductive privind formele infracţiunii intenţionate după fazele de desfăşurare a activităţii infracţionale. Succintă caracterizare ___ *632*
Secţiunea a 2-a. Tentativa _____ *638*
§1. Caracterizare generală (noţiune şi cadru legal; particularităţi la nivelul elementelor analitice; infracţiuni la care nu este posibilă tentativa) _____ 638
1.1. Tentativa – fază de executare; formă atipică (imperfectă) a infracţiunii __ 638
1.2. Definiţie _____ 639
1.3. Categorii de infracţiuni la care nu este posibilă tentativa _____ 643
§2. Probleme speciale în materia tentativei – abordare selectivă _____ 646
2.1. Delimitarea tentativei de actele de pregătire _____ 647
2.2. Delimitarea tentativei de infracţiunea fapt consumat _____ 649
§3. Formele tentativei _____ 652
3.1. Consideraţii introductive _____ 652
3.2. Clasificările tentativei _____ 654
§4. Incriminarea şi sancţionarea tentativei. Concepţia Codului penal român în vigoare _____ 658
4.1. Incriminarea tentativei _____ 658
4.2. Sancţionarea tentativei _____ 660
4.2.1. Sancţionarea tentativei prin diversificarea de pedeapsă _____ 661
4.2.2. Sancţionarea tentativei prin parificarea de pedeapsă _____ 665
§5. Cauzele de impunitate a tentativei. Desistarea şi împiedicarea producerii rezultatului _____ 666
5.1. Desistarea _____ 668
5.2. Împiedicarea producerii rezultatului _____ 670
5.3. Acte de executare calificate _____ 672
§6. Extrase de practică penală relevantă (obligatorie) în materia tentativei _____ 673

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Secţiunea a 3-a. Actele de pregătire ____ *674*
§1. Caracterizare generală (definiţie; condiţii) ____ 674
§2. Actele de pregătire în concepţia legii penale române ____ 676
2.1. Incriminarea actelor de pregătire prin asimilare cu tentativa ____ 677
2.2. Incriminarea actelor de pregătire ca infracţiuni autonome ____ 679
2.3. Situaţia actelor de pregătire săvârşite de către o altă persoană decât autorul faptei ____ 681
Materiale auxiliare de lucru în studiul formelor infracţiunii intenţionate ____ *683*

Capitolul al V-lea. Unitatea de infracţiune ____ 694
Secţiunea 1. Consideraţii introductive în materia unităţii de infracţiune ____ *694*
Secţiunea a 2-a. Clasificări ale formelor unităţii infracţionale ____ *695*
Secţiunea a 3-a. Unitatea naturală de infracţiune ____ *699*
§1. Preliminarii ____ 699
§2. Infracţiunea simplă ____ 700
2.1. Caracterizare generală ____ 700
2.2. Unitatea naturală colectivă ____ 702
2.3. Subiecţii infracţiunii simple ____ 704
§3. Infracţiunea continuă ____ 705
3.1. Caracterizare generală ____ 705
3.2. Clasificări ale infracţiunii continue ____ 707
3.3. Subiecţii infracţiunii continue ____ 709
3.4. *Iter criminis* – consumarea şi epuizarea infracţiunii continue – momentul săvârşirii infracţiunii continue ____ 710
§4. Infracţiunea deviată ____ 711
4.1. Conceptul şi formele infracţiunii deviate ____ 711
4.1.1. *Error in persona - error in rem/objecto* ____ 712
4.1.2. *Aberratio ictus* ____ 712
4.1.3. *Aberratio delicti* ____ 713
4.1.4. *Aberratio causae* ____ 714
4.2. Natură juridică şi caracterizare ____ 714
Secţiunea a 4-a. Unitatea legală de infracţiune ____ *718*
§1. Preliminarii ____ 718
§2. Infracţiunea continuată ____ 719
2.1. Caracterizare generală ____ 719
2.2. Condiţii de existenţă ____ 724
2.3. Regim de sancţionare ____ 732
2.4. *Iter criminis* – consumarea şi epuizarea infracţiunii continuate – momentul săvârşirii infracţiunii continuate ____ 734
§3. Infracţiunea complexă ____ 735
3.1. Caracterizare generală ____ 735
3.2. Modalităţile/formele infracţiunii complexe ____ 738
3.3. Particularităţi la nivelul structurii infracţiunii complexe ____ 739
3.4. Tratament sancţionator ____ 743
§4. Infracţiunea de obicei ____ 745
4.1. Caracterizare generală ____ 745
4.2. Clasificări ale infracţiunii de obicei ____ 749
4.3. Subiecţii infracţiunii de obicei ____ 749

Libris.RO Respect pentru oameni și cărți

4.4. *Iter criminis* – consumarea şi epuizarea infracţiunii de obicei – momentul săvârşirii infracţiunii de obicei ____ 750
§5. Infracţiunea progresivă ____ 752
5.1. Caracterizare generală ____ 752
5.2. Clasificări ale infracţiunii progresive ____ 755
5.3. Subiecţii infracţiunii progresive ____ 755
5.4. *Iter criminis* – consumarea şi epuizarea infracţiunii progresive – momentul săvârşirii infracţiunii progresive ____ 756
Secţiunea a 5-a. Extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia unităţii infracţionale ____ *757*
Materiale auxiliare de lucru în studiul unităţii de infracţiune ____ *763*

Capitolul al VI-lea. Pluralitatea de infracţiuni ____ 774
Secţiunea 1. Consideraţii introductive privind pluralitatea de infracţiuni ____ *774*
§1. Noţiune ____ 774
§2. Formele pluralităţii de infracţiuni (identificare şi delimitări, în funcţie de identitatea subiectului activ) ____ 774
Secţiunea a 2-a. Concursul de infracţiuni ____ *779*
§1. Definiţie generală ____ 779
§2. Condiţii generale de existenţă a concursului de infracţiuni ____ 780
2.1. Săvârşirea a două sau mai multor infracţiuni ____ 780
2.2. Săvârşirea infracţiunilor de către aceeaşi persoană ____ 781
2.3. Comiterea infracţiunilor înainte de rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare a infractorului pentru vreuna dintre ele ____ 781
2.4. Infracţiunile comise (sau cel puţin două dintre acestea) să poată fi supuse judecăţii ____ 782
§3. Formele concursului de infracţiuni ____ 783
3.1. Concursul real de infracţiuni – succintă caracterizare ____ 783
3.2. Concursul formal de infracţiuni – succintă caracterizare ____ 785
§4. Sancţionarea concursului de infracţiuni ____ 785
4.1. Precizări prealabile ____ 785
4.2. Sancţionarea concursului de infracţiuni în cazul persoanei fizice majore ____ 786
4.2.1. Ipoteze şi soluţii legale prevăzute de art. 39 CP. Pedeapsa principală în caz de concurs de infracţiuni ____ 786
4.2.2. Contopirea pedepselor pentru infracţiuni concurente (art. 40 CP) ____ 789
4.2.3. Reglementarea modului de aplicare a pedepselor secundare (pedepse complementare şi pedepse accesorii) şi a măsurilor de siguranţă ____ 790
4.3. Sancţionarea concursului de infracţiuni în cazul persoanei juridice ____ 791
4.4. Sancţionarea concursului de infracţiuni comise de un infractor minor. Ipoteze şi soluţii legale ____ 793
§5. Extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia concursului de infracţiuni ____ 794
Secţiunea a 3-a. Recidiva ____ *801*
§1. Consideraţii introductive ____ 801

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

§2. Recidiva în cazul persoanei fizice (definiţie; condiţii de existenţă; forme principale – particularităţi, tratament penal) 804
2.1. Definiţie generală 804
2.2. Condiţii generale de existenţă a recidivei 804
2.2.1. Condiţii pozitive de existenţă a stării de recidivă 805
2.2.2. Condiţii negative de existenţă a stării de recidivă 807
2.3. Recidiva postcondamnatorie în cazul persoanei fizice 807
2.4. Recidiva postexecutorie în cazul persoanei fizice 813
§3. Recidiva în cazul persoanei juridice (definiţie; condiţii de existenţă; forme principale; tratament penal) 818
3.1. Definiţie. Condiţii de existenţă 818
3.2. Recidiva postcondamnatorie în cazul persoanei juridice 820
3.3. Recidiva postexecutorie în cazul persoanei juridice 821
3.4. Regimul pedepselor secundare şi al măsurilor de siguranţă în cazul recidivei persoanei juridice 822
Secţiunea a 4-a. Pluralitatea intermediară de infracţiuni 824
§1. Consideraţii introductive 824
§2. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei fizice 826
§3. Pluralitatea intermediară în cazul persoanei juridice 831
Secţiunea a 5-a. Extrase de practică relevantă (obligatorie) în materia recidivei şi a pluralităţii intermediare de infracţiuni 834
Materiale auxiliare de lucru în studiul pluralităţii de infracţiuni 838

Capitolul al VII-lea. Participaţia penală 857
Secţiunea 1. Preliminarii 857
Secţiunea a 2-a. Participaţia penală – caracterizare generală 858
§1. Sediul materiei. Noţiune şi natură juridică 858
§2. Condiţiile participaţiei penale 861
§3. Felurile participaţiei penale 865
Secţiunea a 3-a. Autorul şi coautorii 867
§1. Caracterizare generală 867
§2. Probleme speciale în materia coautoratului – abordare selectivă 873
Secţiunea a 4-a. Participanţii cu rol (secundar) de instigatori şi complici 877
§1. Aspecte generale comune în privinţa instigării şi complicităţii 877
§2. Instigarea ca formă a participaţiei penale 878
2.1. Specificul activităţii desfăşurate de participantul cu rol de instigator. Condiţiile şi felurile instigării 878
2.2. Probleme speciale în materia instigării – abordare selectivă 885
§3. Complicitatea ca formă a participaţiei penale 889
3.1. Specificul activităţii desfăşurate de participantul cu rol de complice. Condiţiile şi felurile complicităţii 889
3.2. Probleme speciale în materia complicităţii – abordare selectivă 895
Secţiunea a 5-a. Participaţia improprie. Modalităţi normative 899
§1. Participaţia improprie în modalitatea intenţie - culpă 900
§2. Participaţia improprie în modalitatea intenţie - lipsă de vinovăţie 903
Secţiunea a 6-a. Regimul de sancţionare aplicabil participaţiei penale 906
§1. Consideraţii generale 906
§2. Tratamentul penal al participaţiei penale proprii 908

Libris.RO
Respect pe

§3. Tratamentul penal al participaţiei penale improprii _____ 911
Secţiunea a 7-a. Circumstanţele personale şi circumstanţele reale _____ 914
§1. Circumstanţele personale _____ 914
§2. Circumstanţele reale _____ 915
Secţiunea a 8-a. Împiedicarea săvârşirii infracţiunii – cauză de nepedepsire _____ 917
§1. Condiţii _____ 917
§2. Efecte. Întinderea efectelor _____ 919
Materiale auxiliare de lucru în studiul participaţiei penale _____ 921

BIBLIOGRAFIE _____ 933

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

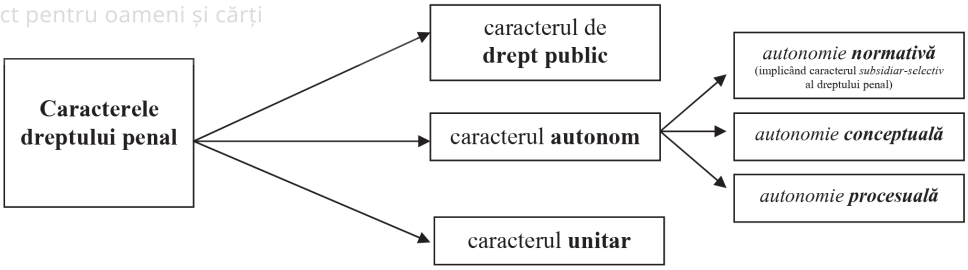

Secţiunea a 3-a. Necesitatea, scopul, rolul, sarcinile şi funcţiile dreptului penal

§1. Necesitatea dreptului penal

Necesitatea dreptului penal constituie unul dintre parametrii esențiali ai justificării filosofice (axiologice) a existenței acestui domeniu aparte din sistemul dreptului pozitiv. Importanța teoretică a recunoașterii necesității reglementării juridico-penale provine din împrejurarea că, din perspectivă istorică și ideologică, au existat de-a lungul timpului concepții filosofico-politice care au contestat justificarea dreptului penal, militând pentru abolirea acestuia (cu sau fără înlocuirea sa cu altceva, care să îi preia rolul și funcțiile sociale)[1]. În fața unor opinii care denunță împrejurarea că dreptul penal reprezintă principalul instrument coercitiv/aflictiv al autorității etatice (prin intermediul căruia puterea publică poate aduce în cea mai înaltă măsură atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei), principalul argument pragmatic în demersul de argumentare și de justificare a existenței dreptului penal îl reprezintă accentuarea *necesității* sale ireductibile.

În esență, ideea transmisă astfel ar fi aceea că dreptul penal reprezintă un fel de „rău necesar”[2], la care nu se poate renunța fără a admite înlocuirea cu o stare obiectivă mult mai puțin dezirabilă pentru bunul mers/evoluția/existența societății! Cel puțin până la acest punct al evoluției speciei umane, nu pare a se fi identificat o alternativă general valabilă și viabilă, mai funcțională, mai eficientă și mai puțin neconvenabilă decât dreptul penal, ca soluție la o problemă inerentă pentru impunerea și menținerea (funcțională a) oricărui sistem de guvernare și (a) oricărei colectivități social structurate, anume asigurarea unui sistem de control (social) care să asigure ordinea – condiție *sine qua non* de existență a oricărei comunități/colectivități.

Astfel, fenomenul infracțional reprezintă (dintotdeauna) o realitate incontestabilă a oricărei societăți, fiind uneori apreciat – din punct de vedere sociologic și criminologic – chiar ca un fenomen social (socio-uman) natural/firesc, un indice de normalitate al oricărui organism

[1] În acest sens, a se vedea (printre altele) C. Rotaru, *op. cit.*, p. 63-68, p. 134 ș.u. De exemplu, pot fi amintite: suma concepțiilor ce pot fi identificate generic drept „curentul anarhist”; doctrinele abolиționiste și unele concepții utopice; una dintre finalitățile proclamate de doctrina ideologică oficială a comunismului; anumite concepții corespunzătoare teoriilor juridice de tip pozitivist și neo-pozitivist; doctrinele „substituționaliste”, mai mult sau mai puțin radical „reformatoare” etc.

[2] *In extremis*, s-ar putea sugera o asemănare cu un tratament, potențial agresiv, cu substanțe – în principiu – nocive, administrat unui organism, însă în vederea eradicării/limitării răspândirii unor celule canceroase, sau cu o operație de amputare a unui membru cangrenat, necesară pentru ca acesta să nu pericliteze sănătate ori chiar existența întregului organism (pe care îl poate infecta, în lipsa recurgerii la o soluție atât de drastică)!

Libris.ro
Respect pe oameni și cărți

social funcțional[1]. Dincolo de oricare deziderate utopice (filosofice, politice, ideologice), infracționalitatea constituie o realitate istoric atestată a oricărei societăți umane, indiferent de perioadă, de tipul de guvernare, de sistemul social, de locația geografică, de tiparul cultural sau de orice alt tip de factori imaginabili! Împotriva acestui fenomen – care, în pofida normalității sale sociologice, dăunează/prezintă aptitudinea de a dăuna armonioasei perpetuări și evoluții a organismului social (putându-i periclita, în formele sale extreme, chiar existența) – apare ca o necesitate imperioasă, sub aspect social, reacția în forme adecvate, apte a preveni/combate/reduce la minimul posibil asemenea manifestări indezirabile. Mecanismul acestei reacții este reprezentat de reglementarea penală, de instituirea dreptului penal ca ramură a sistemului dreptului pozitiv, aspect valabil în orice societate modernă, etatic structurată.

În plus, necesitatea dreptului penal poate fi abordată și dintr-un alt unghi de percepție decât cel care accentuează perspectiva statului (a societății, a colectivității). Astfel, inclusiv din punctul de vedere al individului transgresor al regulilor de conduită (social dezirabile) impuse, dreptul penal apare – în principiu – ca o construcție normativă necesară, utilă și oportună, căci, în absența unei reglementări juridice formale strict determinate a reacției socio-etatice față de persoanele care comit infracțiuni, această reacție ar putea ajunge să fie excesivă, arbitrară, disproporționată! Cu alte cuvinte, necesitatea dreptului penal constituie o realitate (incontestabilă, în mod rezonabil) cu dublu sens, vizând atât asigurarea unui cadru juridic corespunzător protejării colectivității în fața (anumitor) agresiuni individuale care o vatămă, cât și ocrotirea persoanei infractorului în fața unei reacții necorespunzătoare, disproporționate și inechitabile.

În esență, dreptul penal reprezintă un instrument juridic indispensabil de realizare a controlului social, imperios necesar pentru funcționarea oricărei societăți, care garantează un cadru legal de realizare a activității socio-etatice de prevenire și combatere a infracționalității, asigurând atât interesul colectiv de reacție împotriva infractorilor, cât și interesul individual al acestora ca reacția declanșată de conduita lor ilicită să nu fie disproporționată și arbitrară. Astfel, dreptul penal își justifică existența, fundamentându-se în principal pe ideea de *necesitate* imposibil de satisfăcut altfel, prin căi alternative mai performante ori mai puțin costisitoare, constituind cel mai eficient mod identificat până în prezent de a asigura/menține pacea socială, ordinea și disciplina fără de care nicio societate nu poate exista/nu se poate menține/nu poate evolua (nu se poate dezvolta)!

§2. Scopul dreptului penal

În strânsă legătură cu această viziune asupra necesității (și – astfel – a justificării existenței) sale, se conturează problematica referitoare la scopul dreptului penal. Înțeles drept finalitate programatică trasată conștient, ce tinde a fi atinsă (cel puțin din punct de vedere teoretic, în planul abstract/oficial de referință) prin intermediul reglementării juridico-penale, scopul (formal, declarat al) acestuia se conturează firesc din însăși necesitatea existenței sale. Astfel, dreptul penal își propune să asigure apărarea ordinii și disciplinei sociale, realizând un control al conduitelor/comportamentelor individuale în cel mai ridicat grad indezirabile, într-o societate dată, prin acțiunea de prevenire și combatere a fenomenului infracțional, elaborând și

[1] Astfel cum boala constituie, în diverse grade și forme, o manifestare normală a oricărui organism viu, în variate conjuncturi și circumstanțe posibile (fiind greu de imaginat, în mod realist, cazul unui organism care, pe întreaga durată a existenței sale biologice, să fie complet neafectat de niciun simptom care să îi știrbească starea perfectă de sănătate)! A se vedea, de pildă, E. Durkheim, *Regulile metodei sociologice* (Prefață la prima ediție), Ed. Polirom, Iași, 2002, p. 13-16.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

reglementând categoriile de fapte care sunt apreciate, la un anumit moment, drept infracțiuni, stabilind și reglementând răspunderea juridică aferentă comiterii acestora și sancțiunile specifice în care urmează a se concretiza această răspundere juridico-penală. Totodată, trebuie reafirmată finalitatea sa protectivă (în fața arbitrariului și a reacțiilor disproporționate) în raport de persoanele care comit fapte incriminate.

Drept urmare, *scopul dreptului penal este, pe de o parte, asigurarea protecției sociale*, fie de o manieră preponderent pasivă, *prin prevenție* ante-delictuală[1], fie de o manieră preponderent activă, *prin combatere* reactivă post-delictuală (care implică, la rândul său, o componentă preventivă, atât specială, cât și generală)[2]. Pe de altă parte, *scopul dreptului penal constă în protejarea persoanelor care săvârșesc fapte incriminate și garantarea unei reacții adecvate a societății (statului) în raport de acestea*.

Ca atare, putem aprecia că *scopul dreptului penal este de a reglementa un cadru legal* previzibil *de realizare a luptei împotriva criminalității și de gestionare a consecințelor și reacțiilor atrase de existența fenomenului infracțional*, cadru care să asigure atât o protecție eficientă a societății (în general) și a fiecărei persoane determinate în parte (în special) față de acest flagel, dar care să ofere, totodată, și garanțiile corespunzătoare, necesare în fața reacțiilor apte a fi determinate de comiterea unor fapte penale, pentru persoanele care ajung în situația de a adopta asemenea conduite indezirabile social și juridic (din punct de vedere penal).

§3. Rolul și sarcinile dreptului penal

În lumina celor astfel precizate, se impune oarecum firesc faptul că *rolul dreptului penal* este de a reprezenta *un instrument/un mijloc de realizare a unor obiective socio-etatice utile, oportune și necesare, de atingerea* (sau cel puțin de urmărirea) *cărora depind normala existență și evoluție a societății*, anume: liniștea, ordinea, disciplina și pacea socială; promovarea și protecția valorilor și relațiilor sociale esențiale (fundamentale); asigurarea unui cadru legal de autoritate și control social necesar pentru desfășurarea firească, netulburată a tuturor domeniilor și tipurilor de activitate, în cadrul de referință al respectivei organizări

[1] Prevenția pasivă, ante-delictuală, se apreciază a fi realizată prin simpla elaborare a reglementării penale și inserarea acesteia în sfera dreptului pozitiv (actul introducerii în vigoare a unei dispoziții penale). De la acel moment, destinatarii normei penale sunt înștiințați despre tipul de comportament apreciat indezirabil de legiuitor, din punct de vedere penal (și – implicit – despre tipul de comportament opus, considerat dezirabil și încurajat), fiind avizați să îl evite (pe cel dintâi), sub amenințarea (generică) a sancțiunii penale prevăzute drept consecință a adoptării unei asemenea conduite interzise.

[2] Prevenția activă, reactivă, (exclusiv) post-delictuală, apare atunci când un destinatar determinat al unei norme penale a violat-o pe aceasta, adoptând în conduita sa faptică un comportament descris ca ilicit de respectiva normă, așadar, interzis sub sancțiune penală specifică (pedeapsă) de către lege. Reacția tipică în acest caz rezidă în tragerea la răspundere penală a persoanei în cauză, în angajarea răspunderii sale penale și – de regulă – supunerea sa la obligația (impusă sub constrângere etatică, la nevoie) de a executa sancțiunea specifică în care s-a concretizat această răspundere juridică (penală). Ca efect al acestei reacții se realizează, implicit (teoretic/formal), o dublă prevenție penală pentru viitor: specială și generală. Prevenția specială se referă la învățămintele trase (prezumtiv), pentru viitor, de infractorul contra căruia s-a reacționat astfel. Teoretic, acesta va reține că, pentru a evita, în perspectivă, repetarea unei asemenea reacții publice împotriva sa (cu sancțiunea penală atașată), trebuie să se abțină de la a mai adopta conduite de genul celei care au determinat această reacție (revizuindu-și astfel – în mod ideal – atitudinea față de valorile sociale penal protejate). Prevenția generală se referă la exemplaritatea pentru terți a consecințelor particulare atrase asupra unui infractor, prin reacția etatică post-delictuală, ca urmare a săvârșirii de către acesta a faptei interzise (destinatarii legii penale vor observa că amenințarea sancționatorie generică, abstractă, atașată normei penale, nu este o literă moartă a legii, respectiv că săvârșirea faptelor penalmente interzise conduce efectiv la tragerea la răspundere penală și sancționarea specifică a infractorilor), întărind astfel adeziunea lor voluntară la setul de valori sociale esențiale protejate penal sau descurajând – de teamă – pe cei care respectă reglementările penale nu din convingere, ci din frica de a nu li se aplica sancțiuni juridico-penale.

Libris.ro
Respect pe

socio-etatice. *Rolul dreptului penal* în cadrul politicii generale a statului și în cadrul sistemului dreptului pozitiv este acela *de a exprima și realiza politica penală oficială la un anumit moment determinat*, precum și *de a pune, legal, la dispoziția autorității etatice un instrument de reacție preventiv-represivă de maxim impact*, *care să poată fi utilizat efectiv și eficient în lupta contra* flagelului ce o amenință, anume *fenomenul infracționalității*.

Dreptul penal are, așadar, multiple *sarcini socio-juridice, în a căror îndeplinire* (teoretică/formală) *rezidă rolul său*. Aceste sarcini se referă la:

– informarea/avertizarea destinatarilor normelor sale cu privire la valorile sociale apreciate drept fundamentale în respectiva societate (potrivit aprecierii legiuitorului);

– informarea/avertizarea destinatarilor normelor sale cu privire la tipurile de conduită/comportamentele în cel mai înalt grad indezirabile – prin aceea că prezintă aptitudinea de a leza/periclita, de o manieră intensă, respectivele valori/relații sociale – care sunt prevăzute ca infracțiuni și a căror săvârșire este interzisă sub amenințarea angajării răspunderii juridico-penale și a dispunerii sancțiunilor specifice;

– reglementarea generală, abstractă a infracțiunilor, a sancțiunilor de drept penal și a regimului tragerii la răspundere penală, a consecințelor comiterii de fapte incriminate, a cadrului normativ specific de ansamblu;

– prevenirea (ante și post-delictuală, generală și specială a) comiterii infracțiunilor;

– combaterea, prin mijloace proprii, preponderent represive, a infracționalității;

– asigurarea păcii sociale, a protecției ordinii și liniștii publice, a unui climat social general propice pentru normala desfășurare și derulare (dezvoltare) a raporturilor juridice/relațiilor sociale.

§4. Funcțiile dreptului penal

Într-o evoluție logică firească, se conturează suma funcțiilor dreptului penal, reprezentând modalitățile prin mijlocirea cărora acesta își realizează rolul, îndeplinindu-și sarcinile și justificându-și, astfel, necesitatea și existența. În doctrină sunt indicate variate *funcții* care ar reveni, în sistemul dreptului pozitiv, *dreptului penal*, precum (după caz): funcția de protecție, funcția de legalitate, funcția de progres; funcția de orientare a conduitei sociale, funcția de intimidare, funcția de reeducare; funcția represivă, funcția expresivă, funcția protectoare; funcția preventiv-educativă, funcția sancționatoare; funcția protectoare, funcția motivatoare; funcția protectoare, funcția educativă etc.[1]

Se observă cu ușurință, chiar și din această enumerare exemplificativă, că există anumite funcții ale dreptului penal cu rată de indicare mai accentuată decât altele. Din analiza conținutului efectiv pe care l-ar cuprinde fiecare dintre aceste funcții ale dreptului penal, este de punctat și că (în ciuda unor deosebiri terminologice) autori diferiți exprimă anumite idei asemănătoare, însă prin denumiri (parțial) distincte. Există, practic, un nucleu ideatic (în mare parte/în elementele sale esențiale) comun în materia funcțiilor pe care le realizează dreptul penal (așadar, a poziției destinate pentru/și jucate de această ramură de drept în organizarea modernă a societății etatic structurate), care prezintă numeroase variațiuni de formă, denumire (terminologie) și structură[2].

---

[1] A se vedea (printre alte surse) Fl. Streteanu, D. Niță, *op. cit.*, p. 11-13; C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 31, 32; C. Bulai, B.N. Bulai, *op. cit.*, p. 24.

[2] Uneori, anumite aspecte sunt apreciate ca reprezentând funcții propriu-zise, explicate prin anumite sub-funcții/mecanisme, iar, în opinia altor autori, relația aceasta – de tipul întreg-parte – este răsturnată, cele din urmă fiind concepute drept funcții care le implică, drept mecanisme, pe celelalte.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Acceptând ca premisă această varietate (relativă) a viziunilor existente în privința problematicii funcțiilor socio-juridice trasate dreptului penal și asumate/îndeplinite (în mod ideal) de acesta, alegem să considerăm că funcțiile principale ale dreptului penal (în cadrul cărora pot fi identificate, cu titlu de mecanisme, diverse sub-funcții ale sale) sunt: *funcția de protecție* și *funcția expresiv-educativă*. Optăm să le relevăm pe acestea în considerarea a două planuri de referință, în cadrul cărora ponderea respectivelor funcții se modifică circular (planuri care se dovedesc corespunzătoare tipurilor de raporturi juridice penale: de conformare, respectiv de conflict – aspect asupra căruia vom reveni ulterior). Astfel, distingem un plan preponderent abstract (în care funcționarea/eficiența dreptului penal se produce mai degrabă pasiv, este difuză, insesizabilă în mod direct și nemijlocit) – planul legislativ – și un plan preponderent concret (în care funcționarea dreptului penal se produce mai ales activ, fiind expres și direct sesizabilă, nemijlocit) – planul judiciar, respectiv (ulterior) cel execuțional penal.

În planul abstract, legal, de referință, apreciem că *funcția preponderentă* a dreptului penal este una *de tip expresiv-educativ*. Legiuitorul, conferind forță juridică pozitivă normelor penale elaborate, prin aceea că le inserează în sfera dreptului pozitiv (le introduce în vigoare), apelează la sentimentul/simțul/spiritul civic al destinatarilor acestor dispoziții legale, la adeziunea prezumată pe care aceștia o nutresc față de normativul astfel acreditat.

În primul rând, legiuitorul identifică și indică, exprimă prin asemenea prevederi legale valorile și relațiile sociale fundamentale, esențiale, de interes în cel mai înalt grad pentru societate, precum și formele de conduită care le aduc acestora atingere ori le periclitează cu o maximă intensitate, pe care, drept urmare, le înfățișează drept comportamente nedorite (de evitat), cu valoare infracțională. În acest fel, destinatarul obedient (din convingere) al normei penale este informat cu privire la modurile indezirabile, respectiv dezirabile în care i se impune să se manifeste în relațiile sociale, în raporturile sale juridice (*funcția expresivă* a dreptului penal, funcția *de orientare a conduitei*). Prin aceasta, unor asemenea destinatari ai normei li se inoculează un set de valori și li se fortifică adeziunea voluntară, liber exprimată față de valorile sociale de bază, fiind încurajați să le respecte (*funcția pozitiv-motivatoare* – și, prin aceasta, *educativă* – a dreptului penal).

Totodată (în al doilea rând), prevederea cadrului legal al tragerii la răspundere penală, construirea sistemului de sancțiuni de drept penal și indicarea, în dispoziția sancționatorie particulară a fiecărei norme de incriminare în parte, a sancțiunii penale specifice, corespunzătoare pentru adoptarea unui anume comportament interzis de legea penală, vin să realizeze *funcția de intimidare* a dreptului penal, ca modalitate particulară (integrată) de realizare a finalității expresiv-educative (unii destinatari ai normei o vor respecta din convingere sinceră, alții doar de teama de a nu li se aplica sancțiunea reprezentând consecința conduitei prohibite prin norma de incriminare). Toate acestea vor concura, desigur, la instaurarea unor raporturi (majoritare) de conformare a destinatarilor legii penale la prescripțiile acesteia, ceea ce va realiza, desigur (într-un mod implicit, indirect, mijlocit), și funcția de protecție (a valorilor sociale) specifică dreptului penal (funcție care, în cadrul acestui plan de referință, se manifestă însă în mod subsecvent)[1].

---

[1] Valoarea secundară, în acest cadru de referință, a funcției de protecție a dreptului penal credem că este evidențiată și de următorul aspect: în doctrină se accentuează asupra împrejurării că dreptul penal are în sarcină inerentă protecția generală a anumitor valori sociale, cu privire la atributele lor esențiale, împotriva faptelor prin care acestea pot fi în cel mai înalt grad lezate/periclitate, ceea ce semnifică faptul că, indiferent cât timp s-ar scurge într-o societate dată fără ca acel tip de fapte să se comită în concret, ar fi de neconceput scoaterea lor din sfera de reglementare (și, astfel, de protecție) a dreptului penal. De pildă, chiar dacă admitem că, într-o anumită colectivitate umană etatic structurată, nu s-ar mai înregistra, statistic, niciun caz de omucidere pentru o perioadă

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

În planul judiciar și execuțional de referință însă, acolo unde acțiunea dreptului penal devine activă, dinamică, prin punerea în mișcare și aplicarea efectivă a prevederilor sale, prin adaptarea la cazuri concret determinate a instituțiilor sale (abstract conturate în plan legislativ), raportul dintre funcțiile relevate ale dreptului penal se modifică, *preponderentă* devenind *funcția de protecție*.

În primul rând, în acest plan se realizează *protecția valorilor și relațiilor sociale* ocrotite de dreptul penal, implicit *protecția colectivității (a societății)*, dar *și aceea individuală (a persoanei vătămate)*, prin supunerea infractorului la procesul de tragere la răspundere penală (prin care se concretizează, față de acesta, dispozițiile abstracte pre-determinate) și prin angajarea, în sarcina sa, a răspunderii juridico-penale pentru fapta incriminată comisă. Adeseori, în acest stadiu, se poate evidenția o adevărată *funcție* (sub-funcție) *eliminatorie* (de eliminare)[1] a dreptului penal, care – fie temporar (regula contemporană în sistemul nostru de drept), fie perpetuu – pune capăt formelor esențiale de contact dintre infractor și colectivitate, limitând libertatea acestuia (provizoriu – preventiv – sau definitiv[2]) ori limitând (exercițiul) altor categorii de drepturi (fundamentale/esențiale) ale respectivei persoane (*funcția represivă*, *sancționatoare* a dreptului penal). Se realizează astfel o *protecție imediată* a valorilor/relațiilor sociale, a societății, a persoanelor nemijlocit lezate/puse în pericol de către infractor (pe durata procesului penal, precum și – mai ales – a executării sancțiunii de drept penal dispuse de organul judiciar competent).

De asemenea, prin executarea sancțiunii de drept penal stabilite în sarcina sa (precum și prin suportarea tuturor consecințelor angajării răspunderii sale penale), infractorul ar trebui – în mod logic și firesc (ideal vorbind) – să realizeze caracterul negativ, necorespunzător și neconvenabil – atât pentru societate, cât și pentru sine – al conduitei infracționale manifestate, revizuindu-și, în consecință, pentru viitor, atitudinea și/sau (măcar) comportamentul în cadrul de desfășurare a relațiilor sociale. Se realizează astfel (de dorit/de așteptat) *prevenția specială* (expresie a *funcției negativ-motivatoare* a dreptului penal), ca formă specifică de manifestare a funcției de *protecție* (de data aceasta *mediată*), precum și – implicit – a funcției expresiv-educative a dreptului penal. În acest punct, se poate releva o așa-numită funcție (sub-funcție) de *reeducare*, cu rol/scop de readaptare a infractorului la setul de valori față de care există adeziunea generală a societății și aceea legală, juridică (scopul pedepsei, în actualul

---

îndelungată de timp, nu ar fi de admis eliminarea, sub acest motiv, a normelor de incriminare aferente, căci s-ar vulnerabiliza respectiva valoare socială împotriva unor potențiale fapte de acel gen care ar putea fi comise în viitor. Ba chiar s-ar putea considera că legiuitorul transmite, astfel, un mesaj apt de interpretare greșită de către corpul social, stimulând săvârșirea acelui tip de fapte (adeseori, dezincriminarea este percepută de grupul social ca o manifestare a dezinteresului legiuitorului față de protecția juridică a unei anumite valori sociale, mesajul care se apreciază a fi, astfel, transmis, fiind că devine licită comiterea faptelor de respectivul tip). Or, menținerea unei incriminări, în absența statistică a unor fapte concrete încadrabile în acea normă, pentru o lungă perioadă de timp (sau comiterea lor în număr nesemnificativ, din punct de vedere statistic), credem că are mai puțin de a face – direct, nemijlocit – cu funcția de protecție (eventual, se poate pune problema, în asemenea ipoteză, doar a unei prezumtive protecții, de tipul unei „plase de siguranță"), cât este legată, mai puternic, de funcția expresiv-educativă a dreptului penal (realizând, astfel, implicit – dar subsecvent –, și protecția).

[1] În contextul actualului cadru normativ național, nu utilizăm termenul de „eliminare"/„eliminatoriu" în sens existențial – dreptul penal român contemporan este complet, definitiv și irevocabil străin de pedeapsa capitală (pedeapsa cu moartea).

[2] În acest context, semnificația termenului utilizat („definitiv") nu trebuie înțeleasă în sensul de „permanent"/„perpetuu" – deci într-o accepție temporală –, ci în sensul de „în mod final"/„de o manieră finală"/„nesusceptibil de reevaluare"; practic, avem în vedere sancțiunea de drept penal dispusă printr-o hotărâre definitivă a instanței penale, adică printr-un act specific, de autoritate, al acestui organism specializat al statului (în distribuirea justiției penale), act care nu mai poate fi supus căilor ordinare de atac și care – prin urmare – se bucură de caracter executoriu și de autoritatea lucrului judecat. Sub acest aspect, sancțiunea definitivă de drept penal, privativă de libertate (definitiv stabilită/aplicată), poate fi temporară/determinată (*închisoarea*) ori nedeterminată (*detențiunea pe viață*).

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

stadiu de evoluție, nu mai rezidă în represiunea aflictivă auto-justificată, ci în prevenție și resocializarea infractorului, în vederea recuperării sale ca membru util al colectivității[1]). În plus, este rezonabil a presupune că și alte persoane (destinatari ai legii penale) vor extrage anumite învățăminte pozitive (similare), cu valoare preventivă, din acțiunea represivă activ exercitată asupra infractorului, realizându-se astfel (în mod ideal) *prevenția generală*, de asemenea, ca o formă particulară de realizare a funcției de *protecție* (la rândul său, *mediată*, *negativ-motivatoare*, *funcție de exemplaritate*), dar și – mijlocit (în secundar) – a funcției expresiv-educative a dreptului penal.

În al doilea rând (după cum s-a mai precizat), în acest plan de referință se poate evidenția și *o dimensiune a protecției persoanei infractorului* împotriva reacției excesive, nemăsurate, fie de sorginte privată (spre exemplu, din partea persoanei vătămate ori a apropiaților acesteia sau a altor persoane revoltate de fapta incriminată comisă), fie de sorginte publică (aparținând organelor statului). Prin cadrul său de reglementare (care, mai ales în perioada contemporană, presupune tot mai multe garanții aduse persoanei și drepturilor infractorului), dreptul penal asigură transgresorilor normelor sale o tragere la răspundere penală proporțională, rezonabilă și bazată pe principii elaborate în considerarea drepturilor și libertăților fundamentale inerente oricărei ființe umane, căreia trebuie să i se respecte demnitatea corespunzătoare acestui statut, indiferent de faptele comise[2].

---

[1] Astfel, potrivit dispozițiilor cuprinse în art. 3 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 514 din 14 august 2013), se stabilește că: „(1) Scopul executării pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate este prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni. (2) Prin executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se urmărește formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, față de regulile de convieţuire socială și față de muncă, în vederea reintegrării în societate a deținuților sau persoanelor internate”.

[2] Preocuparea (în special din perioada modernă și contemporană) legiuitorului penal pentru drepturile infractorului, într-un dezechilibru adeseori evident (și chiar dramatic) prin comparație cu statutul persoanei vătămate, a condus chiar la formularea unor critici coagulate în jurul ideii că dreptul penal nu ar (mai) reprezenta decât un fel de *Magna Charta Libertatum* în favoarea infractorului, cu ignorarea situației victimei (ceea ce pare paradoxal și ar fi fost de neconceput în alte epoci istorice). Întrebarea subsecventă este, desigur, dacă astfel se manifestă un stadiu real al progresului ori al involuției în domeniul acesta de reglementare (respectiv, care este punctul din care o asemenea atitudine legislativă tinde a nu mai fi constructivă, ci chiar contra-productivă și inechitabilă).

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

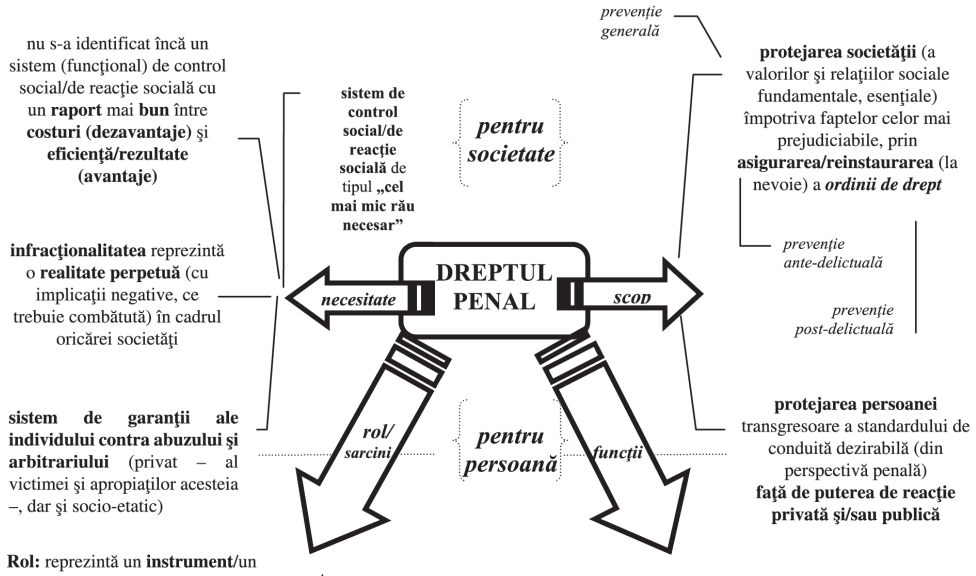

nu s-a identificat încă un sistem (funcţional) de control social/de reacţie socială cu un **raport** mai **bun** între **costuri (dezavantaje)** şi **eficienţă/rezultate (avantaje)**

sistem de control social/de reacţie socială de tipul **„cel mai mic rău necesar”**

prevenţie generală

protejarea societăţii (a valorilor şi relaţiilor sociale fundamentale, esenţiale) împotriva faptelor celor mai prejudiciabile, prin **asigurarea/reinstaurarea** (la nevoie) a ***ordinii de drept***

prevenţie ante-delictuală

prevenţie post-delictuală

infracţionalitatea reprezintă o **realitate perpetuă** (cu implicaţii negative, ce trebuie combătută) în cadrul oricărei societăţi

sistem de garanţii ale individului contra abuzului şi arbitrariului (privat – al victimei şi apropiaţilor acesteia –, dar şi socio-etatic)

protejarea persoanei transgresoare a standardului de conduită dezirabilă (din perspectivă penală) **faţă de puterea de reacţie privată şi/sau publică**

Rol: reprezintă un **instrument**/un **mijloc** (de tip preventiv-represiv/ aflictiv) de exprimare şi realizare a politicii penale a statului, **de protejare** a acestuia şi a persoanelor destinatare/beneficiare, prin asigurarea ordinii de drept şi a cadrului represiunii (când aceasta este încălcată), **combătând infracţionalitatea şi garantând un cadru legal pentru a face aceasta**.

Sarcini:
– stabilirea şi afirmarea valorilor sociale fundamentale, a unui anumit standard comportamental (ireductibil) dezirabil în societate şi informarea destinatarilor cu privire la acestea;
– reglementarea ilicitului penal, a răspunderii penale şi a sancţiunilor de drept penal (atât în scop preventiv, cât şi reactiv-represiv);
– asigurarea prevenţiei ante-delictuale şi post-delictuale (atât în interes public, cât şi privat);
– combaterea infracţionalităţii (în mod preventiv, dar şi reactiv, după caz);
– asigurarea şi impunerea ordinii sociale.

Funcţia de **protecţie**

a persoanei, în faţa reacţiei societăţii/ statului (funcţia de legalitate)

a societăţii/ statului, faţă de conduita anumitor persoane (funcţie reactiv-represiv-reeducativă)

funcţie preponderentă în planul concret (judiciar) de referinţă

funcţie sancţionatorie (uneori, eliminatorie)

pune accentul pe prevenţia specială (şi doar în secundar pe cea generală), respectiv pe prevenţia post-delictuală

realizează prevenţia în mod preponderent activ, fiind specifică raporturilor penale de conflict/constrângere/ contradicţie

Funcţia **expresiv-educativă**

funcţie principală în planul abstract (legal) de referinţă

funcţie de informare şi orientare/modelare a conduitei umane (prin adeziune şi/sau prin intimidare)

pune accent pe prevenţia generală, respectiv pe prevenţia ante-delictuală

realizează protecţia în mod preponderent pasiv, fiind specifică raporturilor juridice penale de conformare/cooperare